

vervoering. En de schoone vervoering houdt niet terug van het goede werk, zonder hetwelk — nog eens — de religie niet zijn kan.

Want terwijl de simpel en alleen aesthetische ontroering tenslotte dringt naar de passiviteit, daar is de religieuze ontroering, als zij zich door de oefening, de positieve askese van de tot God wakende ziel, heeft helpen vormen, met de bloot aesthetische ontroering één in het ondergaan, maar van haar verschillend in den wil tot voortbrengen. Tot voortbrengen. Ook de aesthetica spreekt van scheppen, van baren; denk aan het citaat van Eckman van daar straks. Maar de aesthetische mensch wil voortbrengen uit zichzelf en voor zichzelf. Doch de religieuze mensch verlangt vruchten voort te brengen voor zijn God. Daarom is zijn ontroering niet geteekend met het bijvoeglijk naamwoord: passief, doch met dit betere: receptief; niet lijdelijk, maar ontvankelijk wil zij zijn, opdat God haar liefste tot haar treden doe in het uur, waarin niet zijzelf zich aan zijn schoonheid een roes drinke (want dan dient de liefde niet hem, doch zichzelf), maar opdat hij ete van de vruchten uit den zielehof, dien zij Hem bereid heeft; zoo toch gaan ontroering met voorbereiding, met verwachting, met dienst, met activiteit uit onvangeris van Gods kracht, saam.

Daarom is de religieuze ontroering ook niet bang voor het heldere begrip. In haar heftigste beweeglijkheid wil zij zien; distinctie is niet de vijand der emotie, wanneer maar het geheel herkend wordt in de deelen. Kloos zegt: o zee was ik als gij in al uw onbewustheid! En: mijn ziel is als de zee in wezen en verschijnen; zij is een levend schoon en kent zichzelf niet. Een andere dichter: Salomo wist, dat de ziel der menschen een lamp des Heeren is, doorzoekende al de binnen-kamers van den schoot! Liefde is nog nooit blind geweest; de religieuze ervaring bewijst het.

Trouwens, zoo alleen kan de liefde in de religie gelooven aan den schoonen hemel met zijn hoogste ontroering. Want de hemel zal de lichtstralen van Gods zon blijven verbinden aan de warmtestralen; de kennis aan de liefde; de wetenschap der onderscheiding tusschen den met name gekenden God en den met name gekenden mensch zal Hij blijven binden aan de ervaring, dat de onderscheiding de scheiding niet is, maar de eenheid dient en juist tot zaligheid maakt.

In den hemel zal God in den hoogsten vorm gezien worden in klaarste helderheid van begrip en de ervaring van het hemelleven zal juist daardoor bewuste vreugde en ontroering geven. Of, als men het woord emotie, en ontroering, liever niet bezigen wil, omdat het behoort tot de wisseling van den tijd, dan spreke men van de hemelsche deining, van het rythme, van den eeuwigen wederkeer en uitgang tot God, om straks te ontdekken, dat men het woord nog niet gevonden heeft, dat zooveel heerlijkheid kan uitdrukking geven.

Maar hoe dit zij, de religieuze ziels-beweging, heeft reeds nu zich te vormen naar het hemelsch model, voorzoover dat de grondwet van ons bestaan zal ontdekken; deze grondwet: dat alle zuivere levens-bevinding ervaart, dat God en Zijn schepsel wel altijd onderscheiden, maar nooit gescheiden zijn; en dat deze twee gedachten elkander eeuwig zullen hebben te ondersteunen. Want ik vind God niet in mijn hart, en ik kan van Hem niet bewogen zijn, als Hij niet eerst zich aan mij ontdekt heeft op een wijze, die mijn oogen dwong; en als Hij niet daarmee doorgaat in arbeid om mijnentwille.

En uit de verklaarde visie van God-in-Christus door de openbaring zal de om Hem bewogen ziel treden met sterkere liefde tot de daad der gehoorzaamheid, dan zij gekomen is.

De aesthetische mensch, in een eerlijk oogenblik, klaagt wel eens over zijn machteloosheid:

Ge weet toch onze honger naar Uw zoete mond,
En naar een glimlach van Uw verre oogen:
Le dwaasheid, waarmee we U zochten onder armen
(en ellendigen).

Waar we U dachten allereerst te zullen vinden —
En hoe Ge er zelden waart...
En hoe we U zochten in elk lief gezicht of blanke
(kleedje).

En er U in liefhadden, vóór we wisten of Ge er
waart —

En hoe dan alles, alles telkens terugviel tot 'n stuk
(materie... ol).

Voorzeker, een weldadige reactie op de vele verdichtingen van de bedelaars, de schooiers, de armen, de orgeldraaiers „van Jezus“, waaraan in hetzelfde tijdschrift, dat dit vers plaatste³⁾, de poëzie zich bezondigde. Het is óók een boetedoening, als ik het wel zie, over dit vers, waarin „de mannen van de hei“ zien naar omlaag,....

en op den grond is heidebloesem:
ze zien het lijd: — paars.
Jezus, ze weten
van Uw handen en Uw voeten en Uw hart
van de gesels en de doornen
het geheim.
Ze lezen het op paarse grond
zooals de koningen in gouden sterren lazen.⁴⁾

Maar de religieuze ontroering overwint de teleurstelling en brengt den strijd tot overwinning. Laat men haar niet willen tegenhouden of bestrijden door de opmerking, dat Jakob toch maar gezegd heeft, dat „gewisselijk God aan deze plaats was en dat hij het niet geweten heeft“. Want ze zal te eeniger ure het antwoord ook op die vraag wel vinden: Jakob zeide dat van den droom. Maar toen hij waakte, noemde hij den naam van dien God, die hem verschenen was, bouwde een altaar en verreesde.

Dat was religie; en dan nog wel van een, (die nog Israël worden moest⁵⁾).

K. S.

Verbetering. In het voorgaande hoofdstuk is de laatste regel van kolom 1 verwisseld bij het opmaken van het zetsel met den eersten regel van kolom 2. De zin werd zoo onverstaanbaar. Men leze:

„... waarin God, het groote Object, nu van zijn hinderlijke en imperatieve objectiviteit ontdaan, tot mij komt, om met mij, met het subject, zich stil te verbinden...“ enz.

³⁾ Enkele bijnamen, die ik terwille van de ruimte in deze artikelen niet kon bespreken, hoop ik t.z.t. wel in de rubriek „Pop. Wetensch. Schetsen“ te geven. Hier wordt alleen het allereerste bedoeld.

UIT DE SCHRIFT.

Den Levende bij de dooden.

(Paascheest)

Wat zoekt gij den Levende bij de dooden?
Luk. 24:5b.

Kunt gij de grens aanwijzen tusschen leven en dood, mijn ziel?

Kunt gij de scheidslijn volgen tusschen uw eigen leven en uw eigen dood?

Of zijt gij, dank zij Christus' sterven, niet iederen dag stervende en door Christus' opstanding niet iederen dag opstaande?

En kunt gij door zelfwaarneming het zoover brengen, dat gij beslist: hier eindigt mijn sterven en begint mijn leven?

Tusschen leven en dood ligt een ontzaglijke afstand.

Voor al uw leven door genade een eeuwig leven is en uw sterven een wel levenslang, maar toch tijdelijk sterven.

Dan gaapt tusschen beide de kloof tusschen het oneindige en het eindige.

Konden zij ooit verder van elkander verwijderd zijn?

En toch bevinden zij zich ook weer zoo dicht bij elkaar.

Maar één schrede scheidt ze.
En dat is dan nog vergelijking.

Tusschen beide ligt niet meer dan één woord, het genade-woord van den Opgestane, het wewoord: Ik leef en gij moet daarom ook leven.

En gelijk gij dat vergeet, vergaten ook de vrienden op den morgen der opstanding het.

Jezus had het haar wel voorzegt.

Maar die woorden waren haar voorbijgegaan.

Ze leken haar zoo onwerkelijk.

Tusschen dood en leven lag voor haar besef een onmogelijkheid en daarom dachten zij: onze Jezus is dood en daarom zochten zij Hem bij de dooden.

Zij rekenden niet met het éne woord.
Met het herscheppings-woord Gods.

Wat zoekt gij den Levende bij de dooden? zoo worden zij bestraft.

Dat is: wat zoekt gij den Levende als Dood onder de dooden.

Wanneer zij den Levende als Levende bij de dooden hadden gezocht, zouden ze Hem hebben gevonden.

Hij was trouwens ook op Jozef's kerkhof.

Daar wandelde Hij als de Hovenier.

Jezus houdt zich bij de dooden op, maar... als Levende.

Daarom komt Hij in tot uw ziel, waar een stervende is.

Daarom werkt Hij door Zijn Geest in de doode misdadigers, die naar Zijn voornemen geroepen zijn.

Daarom wandelt Hij met Zijn Godheid tusschen de graven van hen, die in Hem ontslepen en bewaart ze tot de opstanding der rechtvaardigen.

Zoek den Levende dan niet als Dood bij de dooden, maar als Levende.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Ons Kerkelijk leven.

Een onzer lezers stuitte, bij gesprek met leden van het Hervormd Kerkgenootschap over het kerkelijk vraagstuk, op een drietal tegenwerpingen, die hij niet in staat was afdoende te beantwoorden, en vraagt daarover mijn oordeel.

De eerste bedenking was, „dat ons in den dag der dagen niet gevraagd zal worden, tot welke kerk we hier op aarde behoorden: tot de Gereformeerde of tot de Hervormde.“

De tweede: „dat we naar Jezus' woord toch in de eerste plaats het Koninkrijk Gods hebben te zoeken.“

En de derde: „dat God toch wel niet van ons eischen zal, dat we ons bij de Gereformeerde Kerk zullen

voegen, als ons dat te staan zou komen op breuk met heel onze familie.“

Met een kort bescheid op deze vragen wil ik onzen broeder gaarne trachten te dienen.

Eigenlijk beweest hij mij een dienst door ze te stellen.

Ik denk daarbij dan vooral aan de eerste. Want ze komt zoo dagelijks voor, dat ze wel eens publieklijk beantwoord mag worden. Duizenden en nog eens duizenden zijn gewoon, zich met dat zeggen, dat ons in den dag des oordeels toch niet gevraagd zal worden tot welke kerk we behoorden, van het kerkelijk vraagstuk af te maken. 't Is een van de bewijzen, hoe grenzenloos oppervlakkig ook overigens ernstige menschen te werk kunnen gaan, zoodra het er op aankomt vragen op zij te werken, waarop ze liever niet ingaan.

Want de oppervlakkigheid ligt hier voor 't grijpen. Die is er al aanstonds in het stellen van de vraag, waarover we al en waarover we niet in den dag der dagen ter verantwoording zullen geroepen worden, om dan door 't antwoord daarop te laten beslissen, in welke dingen men al en in welke niet met Christelijke bedachtzaamheid zal verkeerren. Want wie dat doet snijdt uit het Christelijke leven het hart: de kinderlijke liefde, de dankbaarheid voor de verlossing in Christus weg, om het te maken tot een knechtelijke, tot een slaafschen dienst van zelfzuchtige berekening. Die stelt in plaats van de vraag der liefde: hoe zal ik nu geheel wijden aan Hem, wien ik geheel toebehoor, de egoïstische vraag: met hoe weinig kan ik volstaan.

Lát vooreerst.

En de tegenwerping zelve is met deze oppervlakkigheid in volkomen overeenstemming.

Ze moet toch beteekenen één van beide: of dat de beslissing over onzen eeuwigen staat niet afhangen zal van de kerkgemeenschap, waartoe we op aarde behoorden, of dat ons kerkelijk leven van zoo ongeschikte beteekenis is, dat het onder de dingen waarover het oordeel des Heeren zal gaan, in 't geheel niet in aanmerking zal komen.

In het eerste geval moet ze onvoorwaardelijk toegestemd. Wat ten principale in het gericht beslist is, naar heel het Woord Gods ons zegt, of we al of niet in Christus Jezus zijn, en niet, of we tot deze of die kerk behoorden. Geen kerk kan dit hartelijker en guller bijden dan de Gereformeerde kerken, die, welk een hooge beteekenis ze ook hechten aan de zichtbare, gelatueerde kerk, het: „ik geloof een heilige algemeene Christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen“, steeds zijn volle geldigheid gaven en nog geven.

Maar in dien zin is het zeggen: „Het zal ons niet gevraagd worden, van wat kerk we zijn“, niet, althans doorgaans niet, bedoeld. De bedoeling ervan is, dat ons behooren hebben tot deze of gene zichtbare kerk-gemeenschap in het oordeel Gods niet in aanmerking komen zal.

Daarachter ligt dan de meening, of dat Christus in 't gericht alleen vragen zal naar ons geloof in Hem, en dat zijn oordeel niet zal gaan over de werken der zijnen, of dat Hij wel ook hun werken zal beproeven, maar dat daarbij al wat hun kerkelijk leven raakt, als van geen beteekenis, niet meetellen zal.

Nu is het hier niet de plaats, om al de vragen, aangaande het oordeel waaraan ook de geloovigen zullen onderworpen worden, onder de oogen te zien. Toch zooveel is uit Schriftuurplaatsen als Math. 25:34—40, Rom. 14:10 en 12, 1 Cor. 3:12—15, Hebr. 13:17 e.a. toch wel duidelijk, vooreerst, dat Christus in den dag der dagen bij de zijnen het getuigenis van hun geloof zal zoeken in zijn vruchten, d.w.z. in hun werken; en ten tweede, dat Hij over wat niet uit het geloof was — althans zoo ze het niet in waarachtige verootmoediging beleden, er de verzoening van zijn bloed niet over inriepen en er zich niet oprechtelijk van bekeerden — zijn bestraffend oordeel zal doen gaan, zij het dan ook niet tot verdoemenis.

En nu schijnt me de meening, dat daarbij al wat ons kerkelijk leven raakt, als van geen beteekenis niet in aanmerking zou komen, toch van groote oppervlakkigheid te getuigen.

Dat zou niet zoo zijn, als ons kerkelijk leven in geen enkel opzicht met ons geestelijk leven, met ons geloof, met ons in-zijn in Christus, iets had uit te staan, en als de Heere daarom dan ook in zijn Woord voor de zichtbaar-wording en het leven van zijn kerk op aarde geenerlei ordinantie had gegeven, maar het had overgelaten aan onzen willekeur.

Nu zal wel niemand in ernst het een of het ander durven beweren.

Niemand zal meenen, dat er geenerlei verband is tusschen het geestelijk en het kerkelijk leven van een kind Gods. Dat is zeker niet het geval voor wat aangaat zijn leiding, voeding en sterking door de bediening van Woord en Sacrament, en den steun dien het moet vinden in de gemeenschap der heiligen en in de tucht. En het is wel in-droevig, dat duizenden en nog eens duizenden Christenen daarvan zoo weinig beseffen, althans er zoo weinig ernst mee maken.

Doch ons kerkelijk leven gaat evenmin buiten ons geestelijk leven om, wat betreft zijn wezen, en zijn uit dat wezen opkomende drang en werking.

De werking van het geestelijk leven toch is niet iets partiëls: hier wél, daar niet beslissing en leiding gevend. Zijn inplanting is een geboorte: wedergeboorte. Het gaat daarbij om een mensch, om den geheelen mensch; en het is bestemd, heeft ook in zich den drang, om heel onzen mensch, naar ziel en lichaam, en in al zijn vermogens, om heel onze levensopenbaring in al haar uitingen te doordringen, te heiligen en in Christus Gods te hergeven. Elke poging om hier te begrenzen en te beperken, te splitsen en te deelen, is een miskenning en aanranding van het groote werk Gods in de wederbaring van een zondaar.

Maar dan kan ook ons kerkelijk leven, dan kan ook onze kerkelijke gemeenschap niet vallen buiten zijn steer. Dat minder dan iets anders. Want wel verre van te liggen bij den uitersten omtrek — zoo, we die onderscheiding dan eens mogen maken — liggen ze, juist omgekeerd, vlak bij het middelpunt.

Daarover, zoo de Heere wil, in een volgend nummer.

V.

Het georg...
instelling te...
gebruiken en...
Zullen wij...
dat overleg...
een juiste or...
en doel van...
Voorop m...
genschap...
Ook in on...
dachte door...
het overleg...
zal worden...
partijen goe...

Deze voor...
en laat ten...
college, dat...
Dit nu is v...
heeft en ho...
kan de uitsl...
delijkheid w...

Wien zich...
rend college...
verantwoor...
kan de wem...
gedeelte...
van groote...
onbeteekene...

Toch brer...
de positie d...
geeft verpla...
den staat in...
eigen belam...

Ook praet...
georganisee...
wordt beslis...
deren.

Het perso...
aan het ovi...
de regeling...
het andere...
enkel voor...

De toestan...
zonder over...

De groepe...
bij voorbaat...
het georgan...

een beteeke...
staatsinricht...
niets anders...
liggend stels...

Practisch...
ring. De led...
zijn de wetti...
het volk. Zij...

de verzorgin...
hun toevertr...

Het zijn g...
talisten", m...
van hun pos...
ten zijn.

Zelfs is v...
vertegenwoor...
hooge no...
arbeidsvoorv...
zonderlingste...

daarvoor ve...
vel te veel.

Wie dan...
publiekrecht...
stuurd word...
veilig zijn.

levens een...
stelsel.

Wie hier...
der belangh...
op ander te...
nieuwe bel...
moeling zou...

sie van bel...

Op deze v...
strijd om b...
genstrjd wo...
ren en de...

Hiermee...
niseerd over...
strijd voor...
dat het per...

beidsvoorwa...
ook geen ky...
ding van Ov...

gegeven. In...
positie wor...
sommige ge...

wezenlijk o...
partijen mo...

Indien de...
percentage...
beter dit p...

het persone...
stelt het, z...

geval was, ...
delijkheid d...

dan is het

F.

³⁾ Jon. Verjans, Branding, in: Roeping, 1e jrg., 2e dl., bl. 313.

⁴⁾ Anton van Duinkerken, De mensen van de hei, Roeping, 1e jrg., 335. Met de koningen worden de wijzen uit het Oosten bedoeld. „De mensen van de hei zijn Jezus' vrienden“.